

Összetartozunk

Összetartozunk! Valóban összetartozunk? Egy vérből valók vagyunk! Valóban egy vérből valók vagyunk? Bizsergető kérdések a vérfajtság évszázada után, mikor a vér szimbólumképletében a pokolra kell annak menni tétele diktált.

Lehet, hogy az idő játszik minden evilági állításunkkal. Így Kipling 1894-ben leírhatta, hogy egy vérből valók vagyunk, de az 1940-es évek után már nem tehetné volna. Legalább is biztos nem kap Nobel-díjat annak ellenére, hogy mély ezoterikus tudással rendelkező szabadkőműves és nagy író volt. Magyarázgathatta volna, hogy A dzsungel könyve csak egy csodálatos gyermekmese, átszöve egy nemes álommal arról, hogyan származunk mi növények, állatok és emberek az Éden szívéből, hogyan burjánzanak bennünk ennek a szívnek a verőerei s bennük áramlik a Teremtés vére, ami természetesen sokkal több és misztikusabb fluidum, mint fizikai testünk éltető anyaga. Ettől a spirituális vértől tartozunk mi össze a Létezés kegyeltjei, és ezt tagadják meg, akik nem kedvelik a Létezést, csak elszenvedik létundorba menekülve.

Ebből is látszik, hogy világunk állandóan ketté akar válni, persze lehet, hogy csak azért, mert majd egy magasabb szinten ismét egyesülni akar. Mindegy is ez, mert ebben a kettévált világban választani kell, és akik valamelyik oldalra állnak, azok összetartoznak.

De miben tartoznak össze azok, akik ezt a kiállítást műveikkel felépítették. Talán először is abban, hogy annyi szellemi vakításon túljutva már sejtik, hogy mi az, ami az árnyékban ezt a tragikus bábszínházat működteti, amely a modernnek nevezett világ. Mosolyogva veszik tudomásul nem csak a modernizmus szélhámosságait, hanem ezeknek a szélhámosságoknak a leleplezéseit is. Például azt, mikor Frances Stonor Saunders 1999-ben *Who paid the Piper* című művében feldolgozta a CIA akkor felszabadult iratait az amerikai „művészetpolitikáról”. Arról, hogyan találták ki, gyártották le Pollockékat a mögéjük fizetett műkritikával, műkereskedelemmel, ösztöndíjakkal, kiállítás hálózattal együtt. Nesze neked absztrakt expresszionizmus áhítat New Yorktól Budapestig. Vagy a „nagyon szerény” nyilatkozat Pollocktól, hogy én bárkinél jobban tudok festeni. Ha csak úgy nem - mondaná a pesti humor.

De azért szomorú is ez a helyzet, mint azon a bizonyos Magritte képen a művészet bevezett emlékezte. A vér itt a veszély jele és figyelmeztetés. Talán a művész itt megsejtett valamit abból, hogy mi veszélyezteteti igazán a művészetet. Nem csak újkori jelenség ez, nem is kell kétségbeesni tőle, mert az emberiség egész története folyamatos képrombolás és képfelmutatás. Dialektikával túlfertőzött agyunk hajlamos is arra a felületességre, hogy erre a történelmi mozgásra is csak úgy tekintsen, mint kikerülhetetlen örök törvényre, ami csak arról szól, hogy a fejlődés érdekében az ellentéteknek küzdeniük kell, és meg kell haladniuk egymást. Azonban, ha megkaparjuk ennek a fejlődésmisztikának a külső burkát, átvérzik mögötte a szellemtörténet egyik legnagyobb háborúja, amit a képfelmutatók és a képrombolók vívnak örökkön örökké. Ebben a háborúban szinte a kisebbik baj, hogy a tudományos, filozófiai megismerés típus ráerőszakolta a rendkívül zavaros fejlődés mítoszát egy másik megismerési formára, egy teljesen másként működő emlékezettípusra, a művészetre. Erről a csapdáról, valamit elárult Arthur Danto is, mikor arról értekezett, hogyan semmizte ki a filozófia a művészetet. Természetesen még mélyebben fel kellene tárni, mihez

vezet az a helyzet, ha tudományos metanyelvekkel vizsgáljuk és értelmezzük a nem tudományos szemiózishoz tartozó területeket, például a művészetet és a vallást, s főleg ha egy még ezeknél is távolabbi területet, a nem írásbeli emlékezettípus alapján működő népművészetet. Vélhetőleg ezekben az esetekben a hamis értelmezéseken túl az emlékezhamisítás „tényállása” is bekövetkezik. És már csak azon vitatkozhatunk, hogy ez „büntetőjogi”, vagy csak pszichiátriai kategória.

Az első esetben merészebb (és egyszerűbb) elmék eljuthatnak az emberi kultúra őshagyományának az elmúlt kétezer évben történt szisztematikus meghamisításának, (szelídebben átírásának) összeesküvés-elméletéig. „Szerencsésebb” esetben csak pszichiátriai értelemben van emlékezhamisítás, ami annyit jelent, hogy a „beteg” (jelen esetben a tudomány, a filozófia) a valóban megtörtént események emlékeit többé-kevésbé átalakítja és az átalakított emlékeket valósként tálalja. Ilyen esetben a tudomány, a filozófia „önámító szabadalom” fejleszti magát. Ez akár lehetne természetes folyamat is, ha nem azt tapasztalnánk az elmúlt évszázadok mozgásait figyelve, hogy ez az önámító szabadalom a képrombolók, a képtilalom világát emelte totális hatalomra.

Az emberiség történetének egyik legősibb és legdrámaibb vitája a képfelmutatásról és a képek tilalmáról szól. A modernizmus szinte vallásos hevülettel haladt az újkori képtilalom felé. El is érkezett a fehéren-fehér ábrázolás okkult képletéhez, és az üres vászon nihilizmusához. Az elmúlt száz évben fokozódó mértékben folyamatos öncsonkításra készítették a művészi alkotóerőt, a teremtett világra gnosztikus undorral tekintő gondolkodók. A művészeti kiüresítést szolgálta az obszcenitás, a pornográfiát idéző meztelenség, a vér és az ürülék feketemágiás keverése és kezelése és a minden féle csonkítás biztatása. Jellemző - a művészet helyzetét is bevilágító példa – a magát művésznek tekintő szerencsétlen Rudolf Schwarzkogler, aki folyamatos öncsonkításába 1969-ben belehalt.

Ha a művészet élni akar nem szabad követnie az ortodox modernizmusban megragadt nyugati világ képgyűlöletét. Azt a tudatalatti mélységekből táplálkozó képgyűlöletet, ember- és istenábrázolás fóbiát, ami szélsőségesen deszakralizálta a művészetet. Ennek az európai képellenességnek a mélyén ott kísért az őszövetség parancsa: ne csinálj magadnak faragott képet. Ez a hiedelem abból az elképzelésből táplálkozott, hogy néhány nomád nép számára tilosak voltak a képek és minden, ami egy meghatározott helyhez igyekezett kötni őket. Éppen ezért a letelepedett népek hozzák létre az építészetet, szobrászatot és a festészetet. Így a nagyon modernnek hitt képromboló képtelenség éppen ősnomád fanatizmus, és annak feltámasztása okkult irracionalitás.

Az ősi, a békebeli „Kánaán” művészete így díszítő művészet. Az örök Kánaán az az örök képfelmutatás, az erkölcsi komolyság és a szépség szeretete jegyében. Mi, itt mindnyájan együtt vagyunk ebben a szabadságban. Összetartozunk.

Zelnik József

Elhangzott 2012. március 14-én, az Összetartozunk című csoportos kiállítás megnyitó rendezvényén.